SECTION 1

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК 37(092)(7/8)

Зайченко Н. І.
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський колегіум”
імені Т. Г. Шевченка
ORCID https://orcid.org/0000-0002-4961-4711

ПОЛІТИКО-ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ ОСВІТИ ЗАДЛЯ ДЕМОКРАТІЇ АЛЬФРЕДО АГУАЙО

Життя видатного латиноамериканського освітянина, письменника Альфредо Агуайо (Alfredo Miguel Aguayo Sánchez) (28.03.1866, Понсе, Пуерто-Рико – 30.04.1948, Гавана) було переважним чином пов’язано з Кубою. Альфредо Агуайо працював інспектором й очільником шкіл, викладав курси педагогіки і психології у Гаванському університеті, здійснював дослідження в галузях педагогіки та дитячої психології, багато зробив у сфері соціального виховання [1], [4, с. 14].

Перу Альфредо Агуайо належать такі знані наукові праці, як “Педагогіка” (1904), “Трактат із педагогічної психології” (1925), “Наукова педагогіка” (1930), “Дидактика нової школи” (1932), “Демократія та її захист освітою” (1941) та інші, видані в гаванському видавництві Editorial Cultural.

У монографічній роботі “Демократія та її захист освітою” (Гавана, 1941) [2] політико-педагогічні погляди Альфредо Агуайо було представлено найбільш виразно. Освітянин доводив, що демократична ідеологія є найсприятливішою для розвитку народної

освіти в державі. Він уважав демократію не формою політичного правління, а саме ідеологією, підкреслюючи, що “демократію відрізняють певні ідеали, цінності та ставлення, котрі стосуються людської гідності й більш-менш свідомо та цілеспрямовано плекаються суспільством” [2, с. 3].

Альфредо Агуайо стверджував: “Віра в цінність і гідність людства, прищеплена християнством та найблагороднішими і найправдивішими вченнями західної філософії, становить основу й фундамент демократичного режиму. Передовсім і понад усе, демократія – то є ставлення поваги і турботи про себе та ближніх, а також почуття відповідальності за власні дії та бездіяльність, оскільки вони пов’язані з цим свідомим ставленням та супутніми почуттями” [2, с. 4].

Наголошував кубинський педагог і на тому, що демократія є формою організації суспільного життя, до того ж формою несталою. “Демократична система – це не фіксована й незмінна форма організації, а радше зростаюча моралізація колективного життя, тенденція до покращення та вдосконалення спільноти. Дух демократії має пронизувати всі сектори суспільного життя”, – зазначав Альфредо Агуайо [2, с. 6].

Раніше, у фундаментальній праці “Педагогіка” (Гавана, 1924; перше видання – 1904 року) [3] Альфредо Агуайо послідовно проводив ідеї реформаторської педагогіки. Він підкреслював: “Підготовка [дитини] до життя дорослого передбачає спрямування розвитку й адаптації до середовища, бо інакше діяльність дорослого може чинитися не узгоджено з колективними цінностями та потребами. Отже, виходячи з цього, можна визначити виховання, стверджуючи, що воно є спричиненням або направленням розвитку та пристосування до середовища відповідно до певних цінностей та ідеалів. Простіше кажучи, виховувати означає розумно керувати життям” [3, с. 3].

Альфредо Агуайо у “Педагогіці” указував, що загальне виховання людини передбачає три мети: 1) адаптація до навколишнього

середовища (практична цінність виховання); 2) розвиток задатків і здібностей вихованця (формальна цінність виховання); 3) спрямування людського життя відповідно до життєвих цінностей та ідеалів (ідеальна цінність виховання) [3, с. 4].

“Найбільш абстрактні ідеали [виховання] є універсальними і з’являються, варіюючись за формою і змістом, на всіх щаблях людської цивілізації. Такими є добро, краса та істина. Інші – залежать від суспільних умов. До такого роду належать нормативні цінності, які регулюють людську поведінку (моральні й естетичні норми, релігійні обов’язки тощо); суспільні ідеали справедливості, суспільної співпраці, прогресу та патріотизму; ті, що пов’язані з дисциплінарними цінностями (цілісність розвитку, психічна рівновага, моральний та інтелектуальний розвиток тощо); та професійні ідеали (ефективність та економія праці тощо)”, – пояснював кубинський педагог [3, с. 5].

У освіті Альфредо Агуайо вбачав найнадійніший засіб збереження демократії. Він наголошував, що освіта задля демократії – то є не окремий напрям роботи школи, а “цілісна освіта, яка охоплює всі аспекти життя вихованця” [2, с. 37].

Альфредо Агуайо зауважував далі, що школа має виховувати цінності, погляди та ідеали, необхідні для збереження демократичної системи, в іншому випадку – школа прямуватиме до руйнівних цілей. І принципи демократичного устрою мають застосовуватися до всіх аспектів освітнього процесу, зокрема, до змісту освіти, навчальних програм, шкільної дисципліни, шкільного управління тощо.

Однією з фундаментальних підвалин суспільної демократичної системи Альфредо Агуайо визначав принцип політичної і громадянської рівності членів суспільства. Проте найістотнішою ознакою такої системи він вважав відсутність економічної та культурної нерівності. На переконання педагога, “режим свободи припиняє своє існування там, де зберігаються привілейовані класи, які можуть

домінувати над іншими завдяки ресурсам, що надаються багатством, культурою та успадкованим соціальним становищем” [2, с. 44].

Альфредо Агуайо роз’яснював, що у сучасних демократіях рівність можливостей забезпечується через безплатну державну освіту, відкриту для всіх осіб без розрізнення раси, політичних та релігійних переконань, економічного та соціального становища. Однак, навіть країни з демократичними політичними системами, високим рівнем культури – ще тільки наближаються до справжніх демократичних освітніх ідеалів.

Таким чином, у педагогічних творах кубинського освітянина Альфредо Агуайо було виразно окреслено політико-педагогічну ідею про освіту задля демократії. Педагог обґрунтовував доцільність розбудови школи на демократичних підвалинах, розуміючи, що демократична організація суспільного життя є найжиттєдайнішою як для суспільства в цілому, так і для особистості зокрема.

Список літератури

1. Alfredo Miguel Aguayo Sánchez. URL: https://www.ecured.cu/Alfredo_Miguel_Aguayo_S%C3%A1nchez.

2. Aguayo A. La democracia y su defensa por la educacion. Habana: Cultural, S. A., 1941. 181 p.

3. Aguayo A. Pedagogia. 4 ed. Habana: Libreria e Imprenta “La Moderna Poesia”, 1924. 570 p.

4. Зайченко Н. І., Карпова І. Г. Латиноамериканські освітяни у “Педагогічному словнику” Лоренсо Лузуріаги. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 77. С. 11–16.